

Povijest pučkog školstva u Koprivnici (III.)

Od početka 20. stoljeća do kraja Prvog svjetskog rata

KSENIJA KRUŠELJ

U trećem nastavku rada o povijesti koprivničkog školstva obrađuje se pučko školstvo od 1900. do 1918. godine. Prvi dio objavljen je u Podravskom zborniku 2010. godine (od početaka do 1875./76. godine), a drugi dio 2011. godine (od 1875./76. do 1900./01. godine). Grad Koprivnica imao je tu privilegiju da su članovi gradskog poglavarstva uviđali koliko je važan razvoj školstva i obrazovanja. Broj učenika se povećavao iz godine u godinu, a učiteljsko osoblje imalo je važnu ulogu u kulturnom razvoju grada.

Ključne riječi: pučko školstvo, učenici, učitelji, školski odbori, Koprivnica, početak 20. stoljeća

1. Uvod: Koprivnica od 1900. do 1918. godine

U Koprivnici do 1900. godine postoji Opća pučka djevojačka i dječjačka škola,¹ opevovnica i šegrtska škola (nastava se održava u prostorima pučke škole). Učitelj pjevanja, zborovođa i gradski kapelnik Tomo Šestak 1874. godine otvara i glazbenu školu. Viša dječjačka i djevojačka pučka škola, odnosno peti i šesti razred, otvaraju se 1902. godine.

Gradonačelnik Josip Vargović oko sebe okuplja suradnike s kojima započinje planirati i ostvarivati značajna ulaganja na komu-

nalnom i gospodarskom planu.² Osobito se zalagao za razvoj koprivničkog školstva. Zahvaljujući njegovu zalaganju, 1906. godine Privremena mala realna gimnazija počinje s radom u prostorima pučke škole. Njenu osnivanju prethodilo je otvaranje sedmog razreda, 1903. godine, a godinu kasnije i osmog razreda pri Višoj pučkoj djevojačkoj i dječjačkoj školi. Na taj način, određeno vrijeme u istoj školskoj zgradi rade niža pučka škola, viša pučka škola, šegrtska škola, a povremeno i posebne stručne škole. Školska zgrada postaje pretijesna i Vargović zaključuje kako je gradu potrebna posebna zgrada za gimnaziju.³

¹ Prva školska zgrada izgrađena je 1857. godine (današnja gradska vijećnica). Zbog nedostatka prostora gradi se nova školska zgrada u današnjoj Esterovoj ulici. Otvorena je 20. listopada 1892. godine i u dvojbenim ratnim okolnostima srušena je 1945. godine.

² KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Jedno viđenje povijesti grada Koprivnice od 1901. do 1918. godine.* // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja VIII, 16, Koprivnica, 2009., 5–28.

³ PETRIĆ, Hrvoje: Školsko i upravno političko stanje u Koprivnici prije i za vrijeme gradonačelnika Josipa Vargovića. // *Scientia Podraviana* 14, Koprivnica, 1999., 4–6.

Gradnja gimnazije započela je 17. studenoga 1907. godine, a već sljedeće školske godine, točnije 15. rujna 1908. godine, ona je i otvorena uz nazočnost bana Pavla Raucha. Tako su ostvareni svi preduvjeti da se otvori i četvrti razred gimnazije i da ona postane potpunom. Gimnazija dobiva naziv Kraljevska mala realna gimnazija.⁴ Bitno je pripomenuti i da se niža djevojačka pučka škola 1912. godine odjeljuje od niže muške pučke škole.

U tom razdoblju Koprivnica ima bogat i razvijen kulturni i društveni život. Prema mišljenju povjesničarke Mire Kolar-Dimitrijević, ne zaostaje za Varaždinom pa ni Zagrebom. Jedini je problem što se glavnina koncerata i priredaba održava u ljetnom razdoblju jer u gradu ne postoji velika dvorana za takva događanja. Izgradnjom školske dvorane za tjeļovježbu pri pučkoj školi 1910. godine kulturna događanja sele se u taj prostor. U njemu je izvedeno i muzičko djelo *Vesela djeca* Vladimira Stahuljaka. Vargović je planirao i izgradnju Narodnog doma, no nije ga uspio izgraditi. Tek 1919. godine bit će izgrađen društveni dom Domoljub u kojem će se do naših dana odvijati kulturni život grada. U gradu djeluju i dva pjevačka društva, *Domoljub* i *Podravac*. U Varaždinskoj je ulici Ivan Jilik 1911. godine sagradio kino Jadran.

Prve gradske novine, Koprivnički glasnik, počinje se tiskati 1896. godine, a izlaze samo godinu dana. List Podravska hrvatska straža pojavljuje se 1910. godine, a 1912. godine opet Koprivnički glasnik, s obzirom da novi vlasnik uzima naziv prve tiskovine. Naposljetku, 1914. godine počinje izlaziti i List za poduku, gospodarstvo, društveni i javni život – Napred.

U Koprivnici radi veći broj dobrotvornih društva.⁵ Osim svog primarnog rada, ona izravno pomažu siromašnu školsku djecu. Tu su se naročito istaknuli Gospojinsko dobrotvorno društvo, Društvo za podupiranje školske siromašne mladeži Dobrotvor, Izraelitičko gospojinsko društvo te Društvo za potporu siromašnih učenika i učenica Male

realne gimnazije. Učiteljsko društvo za grad Koprivnicu i okolicu, osnovano 1892. godine, brine se o napretku učiteljske struke i poboljšanju nastave.

Mogli bi zaključiti da je početak 20. stoljeća za Koprivnicu doista bio razdoblje njenog ubrzanog razvoja. Rat će, pak, donijeti nove probleme. Bit će to razdoblje stagnacije u kojem će se život grada morati organizirati sukladno novim političkim prilikama.

2. Izvješća školskih godina

Školska godina 1900./01. – Školska je godina započela 1. rujna 1900. godine zazivom Duha svetoga. Školska je mladež zajedno s učiteljstvom proslavila imendan kralja Franje Josipa I. svečanom misom. Također, prisustvovala je i misi za dušnici kraljici Jelisavi u župnoj crkvi sv. Nikole. Mladež grkoistočne i *mozaične* vjeroispovijesti (židovske, op. a.) prisustvovala je svečanim zadužnicama u svojim crkvama. Školu je 19. rujna posjetio dr. Vilim Pečić, kraljevski županijski liječnik u Bjelovaru. Pečić je bio zadovoljan stanjem koje je našao u školi. Dana 28. rujna učenici su prisustvovali koncertu (nije navedeno tko je koncert održao), a tijekom školske godine prisustvovali su i kazališnoj predstavi koje održalo kazalište Uranija. Dopisom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 29. studenoga 1900. godine, br. 19871, učitelj rimokatoličke vjere Josip Akšamović razriješen je službe na vlastiti zahtjev. Akšamović je službovao u Koprivnici od 1. veljače do kraja studenog 1900. godine. Na njegovo mjesto dolazi dr. Dinko Gudek koji je imenovan privremenim učiteljem vjere na školi dopisom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 24. prosinca 1900. godine, broj 21050. Škola je bila zatvorena od 30. siječnja do 24. veljače zbog epidemije ospica. Na prvoj godišnjoj učiteljskoj sjednici ravnajući učitelj Mijo Židovec predložio je da se priredi zabava u korist Školskog muzeja u Zagrebu i nabavke školskog barjaka. Školska mladež priredila je za tu prigodu 5. svibnja 1901. godine kazališnu predstavu s recitacijama i pjevanjem. Mladež su uvježbale učiteljice Olga Loibl, Marija Herceg i Viktorija Klobučar uz pomoć učitelja Konrada Leuštaka. Pozornicu je dao postaviti prijatelj škole Fran Poici. Za Školski muzej u Zagrebu poslano je 80 kruna, a za nabavku novog barjaka ostalo je 97 kruna i 20 filira. Bivši je vjeroučitelj Akšamović sakupio još iznos od 254 kruna i 40 filira. Tako je ukupno za školski barjak prikupljena svota od

⁴ Kraljevska mala realna gimnazija, uz odobrenje kralja i cara Franje Josipa I. od 25. studenoga 1908. godine, a ozakonjena je potpisom Zemaljske vlade Hrvatske 9. prosinca 1908. godine.

⁵ ANIĆ, Božica; PERŠIĆ KOVAČ, Vesna: *Prilog poznavanju djelatnosti društva u Koprivnici i uoči i tijekom Prvog svjetskog rata*. // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XI, 21, Koprivnica, 2012., 57–76.

351 krune i 60 filira. Školska je mladež docijepljena 14. svibnja. Docijepjivanje su obavili dr. Mirko Kasumović i dr. Vaclav Vondraček. Dana 23., 24. i 25. svibnja školski nadzor obavio je kraljevski županijski školski nadzornik Matija Valić. Školska je mladež proslavila svetkovinu sv. Vjekoslava, a prigodan govor održao im je vjeroučitelj dr. Dinke Gudek. Dana 22. lipnja školu je posjetio nadbiskup dr. Juraj Posilović koji je dan ranije stigao u kanoničku vizitaciju i sudjelovao u podjeli sv. Potvrde. Nadbiskupa Posilovića pozdravio je ravnajući učitelj Mijo Židovec i učenica petog razreda Jelka Rogin. Nadbiskup je ispitivao učenike o rimokatoličkom nauku. Školski je zbor održao deset redovnih sjednica. Školska zgrada i dvorana bile su u dobrom stanju. U školskom je vrtu oplemenjeno 450 raznih „divljaka“, žiteljima je podijeljeno 200 raznih cjepova. Praktična nastava iz voćarstva i vrtlarstva i dalje se održava u školskom vrtu. Školska je knjižnica podijeljena na hrvatsku i njemačku učiteljsku knjižnicu te učeničku dječaku i djevojačku knjižnicu. Učiteljska knjižnica ukupno broji 1.943 djela u 2.200 svezaka, a učenička 291 djelo u 293 sveska. Godišnji ispiti održani su 25., 26., i 27. lipnja 1901. godine, a školska godina svečano je završena 30. lipnja. Visoka kr. zemaljska vlada, Odjel za bogoštovlje i nastavu, dopisom od 22. svibnja 1901. godine, br. 6723, dozvolila je da se u ovoj školi osnuje dvorazredna viša pučka škola realnog smjera. Gradski školski odbor čine: Ljubomir Živković, gradonačelnik i mjesni školski nadzornik, ujedno i predsjednik, Antun Kovačić, gradski župnik i zamjenik predsjednika, dok su članovi: Simon Hessel, kotarski rabin, dr. Mirko Kasumović, gradski fizik, Mijo Židovec, ravnajući učitelj te članovi gradskog zastupstva Arnold Betlheim, Peter Dretar, Jaques Hirschler, Josip Vargović i Adolf Scheyer.

Školska godina 1901./02. – Dopisom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 22. svibnja 1901. godine, br. 6723, kraljevska županijska oblast dopisom od 1. rujna 1901. godine, broj 15708, dozvoljava otvaranje 5. razreda više pučke škole realnog smjera u gradu Koprivnici. Županijska oblast dopisom od 12. listopada 1901. godine, br. 17257, određuje da u nižoj pučkoj školi u Koprivnici u školskoj godini 1901./02. ostaje mješoviti 5. razred za onu školsku mladež koja je završila 4. razred, a ne prelazi u 5. razred više pučke škole. Školska je godina u nižoj pučkoj školi počela 1. rujna, a na višoj 9. rujna 1901. godine: „Dne 24. rujna 1901. zapade ovaj zavod osobita čast. Toga dana odlikovao je ovaj zavod svojim visokim posje-

tom presvjetli gospodin Armin Pavić, predstojnik vis. kr. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, u pratnji velemožne gospode. Jovana Sekulića, kr. podžupana, Ante Cuvaja, kr. zem. šk. nadzornika i Matije Valića, kr. žup. školskog nadzornika. Učiteljski zbor dočeka presvjetlog gospodina odjelnog predstojnika na ulazu školske zgrade, gdje ga je ravnajući učitelj u ime učiteljstva najsmjernije pozdravi, a u prizemnim hodnicima bijahu poredane djevojčice u bjelini između kojih pozdravi jedna presvjetlog gospodina na ime školske mladeži, a uz to mu uruči kitu cvijeća. Na smjerne pozdrave blago udostojao je presvjetli gospodin odjelni predstojnik zanosnim riječima najljubeznije uzvratiti, a zatim ovaj visoki posjet vlastitim potpisom uz odličnu pratnju u školskoj spomenici ovjekovječiti. Nakon toga inspici-
rao je presvjetli gospodin odjelni predstojnik sve razrede niže i novootvoreni V. razred više pučke škole, te je u svakom razredu i sam mnoga pitanja na djecu stavljao. Iza obavljene pregledbe pojedinih razreda blagovoljio je presvjetli gospodin izraziti svoje visoko zadovoljstvo nad povoljnim napretkom a zatim semilostivo rastao svojim zavodom.“⁶ Ispit iz vjeronauka održao je 15. i 16. travnja velečasni Antun Kovačić. Školu je 24. i 25. travnja 1902. godine pregledao kraljevski županijski školski nadzornik Matija Valić. Na svom proputovanju kroz Koprivnicu, 3. svibnja 1902. godine školu je ponovo posjetio Armin Pavić u pratnji zemaljskih školskih nadzornika Josipa Stipetića i Ante Cuvaja. Školsku su mladež 27. svibnja docijepili dr. Mirko Kasumović i dr. Milivoj Juvanda. Školska mladež više i niže pučke škole 8. i 15. lipnja priredila je koncerte i predstave kako bi prikupili što više novca za kupnju školskog barjaka. U Izvješću je zabilježeno: „Obje zabave su bile dobro posjećene. Mladež, koju je za koncert uvježbao grad. kapelnik i organista g. Tomo Šestak, a za predstavu vesele igre 'Kralj liliputanski' gospojica učiteljica Dragica Hamulakova, bila je tako temeljito uvježbana, da je koncert kao i predstava na sveopće zadovoljstvo uspjela. Marni roditelji nabavili su za svoju djecu nove turske kostime, koji su rabljeni kod drugog čina predstave, drugi opet zaodjenuli su svoju žensku djecu u lijepe bijele haljine i ino ukusno ruho. Predstava je završila vrlo uspjelom živom slikom, koju su prikazale u krasnim haljinama učenice više pučke škole: Ida Kostinčer, Etelka Hoffman i Marija Orešković, a aranžirala gospodična učiteljica Dragica Hamulakova. Pozornicu je postavio gradski inženir pogl. gosp. Fran Poi-

6 Godišnje izvješće više i niže pučke dječake, djevojačke i segrtske škole slob. i kralj. grada Koprivnice koncem školske godine 1901 – 1902. Koprivnica: Brzotiskom T. Kostinčera, 1902.

ci, slikarske radnje i ine dekorativne dijelove pozornice izveo je uz pripomoć učitelja g. Konrada Leušteka, a pod konac i Oskara Šestaka, blagorodni gospodin Franjo Spies, štedionički knjigovodja. Trgovci Franjo Kušević, Franjo Čapo, Stjepan Kovačić, Jaques Hirschler, Adolf Scheyer, Marko Schwarz, Stjepan Peršun, Hinko Hirschler i braća Reich, poklonili stranom razne boje, stranom platno za uređenje pozornice. Milostive gospoje Konstantina Toplak i Ida Kostinčer pokazale su se ovdje vrlo uslužnima time, što je prva pozajmila 90 stolica za zabavu, a potonja je šivala besplatno nova odijela za pre navedene učenice, koje su prikazale živu sliku. Svima gore navedenim dobročiniteljima budi ovdje izrečena usrdna hvala. Čisti prihod ovih zabava iznosi 283 kruna 70 fil., od kojih se privadja za nabavu škol. barjaka 263 kruna 70 fil., a zakladi za miraz učiteljskih kćeri 20 kruna i to prema zaključku odbora za priredbu druge zabave.⁷ Za višu pučku školu nabavljen je cijeli niz pomagala za nastavu geometrije, uz veliku pomoć kraljevskog vladinog povjerenika za Koprivnicu Žige viteza Maravića. Zemaljska vlada, Odjel za bogoštovlje i nastavu, gradsko poglavarstvo, Katoličko gospojinsko društvo i Građansko-obrtnički odbor donirali su siromašnu školsku mladež. Školska je godina zaključena 29. lipnja 1902. godine. Gradski školski odbor čine: mjesni školski nadzornik i predsjednik školskog odbora Ljubomir Živković, posjednik i trgovac, zamjenik predsjednika Antun Kovačić, župnik koprivnički, članovi odbora su: dr. Mirko Kasumović, gradski fizik, Simon Hessel, kotarski rabin, Mijo Židovec, ravnajući učitelj, Arnold Bettleheim, posjednik, knjigovođa gradske štedionice, Jaques Hirschler, predstojnik izr. bogoštovne općine, Petar Dretar, građanin, Adolf Scheyer, posjednik i trgovac i Josip Vargović, posjednik, blagajnik gradske štedionice.

Školska godina 1902./03. – Naredbom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 18. srpnja 1902. godine, ex 1901 br. 20436, dozvoljeno je da se u gradu Koprivnici osnuje dvorazredna viša pučka škola realnoga smjera i pri istoj ustroje tri učiteljska mjesta za struku *slovničko-historičku, matematičko-tehničku i matematičko-prirodoslovnu* s plaćom od 1.200 kruna, mjesnim doplatkom od 400 kruna te stanarinom od 300 kruna na godinu i ostalim dodatcima vezanim za to mjesto. Naredbom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, br. 16753 ex 1902, imenovan je Mirko Petras, učitelj više pučke škole i narodni gospodarski županijski izvjestitelj u Ogu-

linu, ravnateljem više pučke škole u Koprivnici. Franjka Srebrić, pučka učiteljica u Varaždinu, naredbom br. 16752 ex 1902, imenovana je učiteljicom više pučke škole u Koprivnici. Naredbom br. 10883 ex 1902, Franjo Muldini, pučki učitelj u Peterancu, imenovan je učiteljem više pučke škole u Koprivnici. Županijska oblast u Bjelovaru od 4. rujna 1902. godine, br. 14633, izdala je upozorenje da sve više pučke škole do 15. rujna moraju svake godine podnijeti izravno Visokoj kraljevskoj zemaljskoj vladi, Odjelu za bogoštovlje i nastavu *Iskaz o broju upisanih učenika i učenica početkom školske godine*. Školska je godina započela 1. rujna. Dana 9. rujna kraljevski županijski školski nadzornik Mita Nešković obavio je nadzor u višoj pučkoj školi. Dopisom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 18. srpnja 1902. godine, br. 20436 ex 1901, ukinut je 5. dječacki i 5. djevojački razred pri nižoj pučkoj školi. Dopisom velikog župana Županije Bjelovarsko-križevačke dr. Milutina pl. Kukuljevića Bassany-Saxinskog, od 9. rujna 1902. godine br. 1697, kr. vladin povjerenik za grad Koprivnicu vitez Žiga Maravić imenovan je mjesnim školskim nadzornikom. Dopisom Visoke kr. zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 17. listopada 1902. godine, br. 16752 i br. 16383, učitelj Konrad Leušteck premješten je na nižu pučku školu u Senj, a učiteljica Olga Loibl na nižu pučku školu u Sv. Ivan Žabno. Dana 24. ožujka 1903. godine učiteljski pripravnici 4. tečaja posjetili su na svom stručnom putovanju pod vodstvom ravnatelja i dvojice učitelja grad Koprivnicu i ovu školu. Školsku mladež 12. svibnja 1903. godine docjepljivali su dr. Mirko Kasumović i dr. Milivoj Juvanda. Kraljevski županijski školski nadzornik Mita Nešković izvršio je školski nadzor 22. svibnja 1903. godine. Školska zgrada i dvorana bile su i nadalje u dobrom stanju. U školskom je vrtu oplemenjeno 450 raznih „divljaka“, a mještanima je podijeljeno 120 raznih cjepova. Školska je knjižnica podijeljena na hrvatsku i njemačku učiteljsku knjižnicu te učeničku djevojačku i dječacku. Učitelj Julije Gollner poklonio je 1.000 komada svojih pisanki br. 7 za siromašnu mladež u spomen na svoje desetogodišnje službovanja u Koprivnici. Godišnji ispiti održani su 23., 24., 25. i 26. lipnja, a školska godina zaključena je 28. lipnja 1903. godine svečanom misom, podjelom ocjena i darova. Gradski školski odbor čine: vladin povjerenik za grad Koprivnicu Žiga vitez Maravić, Antun Kovačić, župnik koprivnički, Rukavina pl. Rude, nadšumar, dr. Mirko Kasumović, Simon Hessel, kotarski rabin, Mijo Židovec, rav-

7 Isto.

najući učitelj, Mirko Petras, ravnatelj više pučke škole, Arnold Betleheim, knjigovođa gradske štedionice, Jaques Hirschler, predstojnik izr. bogoštovne općine, Josip Vargović, blagajnik gradske štedionice i Josip Reš, graditelj.

Školska godina 1903./04. – Obuka u nižoj pučkoj dječjačkoj i nižoj pučkoj djevojačkoj školi počela je 1. rujna 1903. godine misom i zazivom Duha svetoga. Dopisom županijske oblasti u Bjelovaru od 9. listopada 1903. godine, br. 14846, Julka Jurić, bivša namjesna učiteljica u Kloštru, postavljena je namjesnom učiteljicom na koprivničkoj nižoj pučkoj djevojačkoj školi kao zamjena učiteljici Dragici Hamulak koja je preuzela obuku na gradskoj višoj pučkoj školi. Školske prostorije 10. lipnja pregledao je kraljevski županijski fizik dr. Mirko Peičić. Dopisom velikog župana Županije Bjelovarsko-križevačke dr. Milutina pl. Kukuljevića Basany-Sakcinskog od 11. listopada 1903. godine, br. 1289, koprivnički načelnik dr. Matija Malančec imenovan je školskim nadzornikom za grad Koprivnicu. U Koprivnicu je 13. i 14. prosinca 1903. godine na stručni izlet stiglo 18 pripravnika 4. tečaja Kraljevske muške učiteljske škole iz Zagreba. Evo opisa tog događaja: „Izletnike je predvodio veleučeni i prečasnii g. ravnatelj Karlo Matica uz četvoricu gos. profesora. Na kolodvoru dočeka izletnike u 9 sati i 42 časa ovogradski učiteljski zbor uz ino brojno građanstvo. Nakon kratkog pozdrava i odzdrava uputiše se isti u grad, gdje su u ½ 11 sati prisustvovali svečanoj službi božjoj, koju je služio sam prečasnii ravnatelj K. Matica, a koralno pjevanje izvodili su učiteljski pripravnici pod vodstvom svog učitelja pjevanja g. Miroslava Slogara. U ½ 12 sati obavljen je posjet i poklon kod veleuč. gosp. dr. Mije Malančeca, odvjetnika i gradonačelnika, koji je izletnike prijazno primio, te im svaku pomoć od grada obećao. U dva sata 30 časaka posjetili su mladi preparandi ovo gradsku šeg. školu, gdje je u I. raz. višeg odjela održao predavanje iz crtanja učitelj g. Julije Gollner, a u II i III razredu učitelj g. Josip Kirar. Iza toga preduzeo je u III raz. tumačenje knjigovodstva rav. uč. Više pučke škole g. Mirko Peras. Nakon ovog predavanja razgledali su izletnici pčelarske košnice i oruđe, koje im je svestrano protumačio poznati pčelar g. Mijo Kos ravn. učitelj iz Imbriovca. Dne 14. prosinca 1903. prisustvovali su izletnici sv. misi u 8 sati jutrom. Iza toga nastavljen je posjet niže pučke dječjačke i djevojačke, zatim više pučke škole. Ovaj dan držali su predavanja u I. raz. učitelj g. Ivan Majnarić 'Prijelaz s pisanih na tiskana pismena', a u IV razredu rav. uč. Mijo Židovec 'Historijski postanak grada Koprivnice'. U II djevojačkom razredu predavala je učiteljica gdjica. Viktorija Klobučar iz zorne obuke: O zani-

manju ljudi, a u III raz. gdjica. Julka Jurić 'O Podravini'. Na višoj pučkoj školi predavao je u VII raz. učitelj Fran Muldini 'O križarskim vojnama'. Izletnici su sva predavanja pomno odslušali, a njihova se gospoda profesori o njima najpovoljnije izjavili. U ½ 2 sata krenuli su mladi preparandi u škole u Peteranec i Drnje.“⁸ Školsku su mladež 14. svibnja 1904. godine docijepili gradski liječnici dr. Mirko Kasumović i dr. Milivoj Juvanda. Dana 31. svibnja i 1. lipnja 1904. godine školski nadzor obavio je kraljevski županijski školski nadzornik Mihovil Švacov. Ravnujući učitelj Mijo Židovec u Izvješću se osvrnuo na školski prostor: „Ova zgrada podignuta je znatnim troškom godine 1891. i 1892. Dosadašnja niža pučka petorazredna dječjačka i djevojačka škola imale su dovoljno prostora u ovoj inače lijepoj i ukusnoj zgradi nu otkako je nastava ovdje proširena na višu pučku školu, gdje se sada otvara VII i VIII raz. pokazuju se prostorije kao premalene, te bi valjalo školsku zgradu dogradnjom proširiti prema jugozapadu, što bi se dalo uz čedne izdatke provesti.“⁹ Gradski školski odbor čine: dr. Matija Malančec, Josip Vargović, Antun Kovarić, župnik, dr. Mirko Kasumović, grad. fizik, Simeon Hessel, kot. rabin, Mirko Petras, ravnatelj više pučke škole, Mijo Židovec, ravnajući učitelj niže pučke škole, Arnold Betleheim, ravnatelj štedionice, Petar Dretar, gostioničar, Dragutin Gauzer, gostioničar i Josip Reš, graditelj.

Školska godina 1904./05. – Izvješće nije sačuvano, a Sudeta u svom feljtonu za školsku godinu 1904./05. navodi kako, osim promjena u učiteljskom zboru (ne navodi koje su to promjene – op. a.), u školskoj spomenici nije zabilježen ni jedan važniji događaj. Te godine na školi je bilo 445 učenika, 219 dječaka i 226 djevojčica.

Školska godina 1905./06. – Obuka u nižoj pučkoj školi počela je 1. rujna 1905. godine. Dopisom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 26. rujna 1905. godine, br. 18094, dodijeljen je ravnajućem učitelju Miji Židovcu dopust zbog bolesti, od rujna 1905. do siječnja 1906. godine. Za to vrijeme u razredu ga je mijenjao učiteljski kandidat, postavljen od kraljevske županijske oblasti, Ladislav Ferenčić. Škola je bila zatvorena od 16. do 28. prosinca zbog epidemije šarlaha. Učiteljica Anka Smiljanić, dopisom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 18. prosinca 1905. godine, br. 19499, premještena je u višu

8 Godišnje izvješće više i niže dječjačke, djevojačke i šegrtske škole, slob i kralj. grada Koprivnice, koncem 1902 – 1903. Koprivnica: Tisak T.

Kostinčera, 1904.

9 Isto.

pučku školu Brod na Savi, a dopisom od 23. veljače 1906. godine, br. III 945, premještena je učiteljica iz Peteranca Anka Lihl u nižu pučku djevojačku školu u Koprivnici. Namjesni učitelj Ladislav Ferenčić, dopisom kraljevske županijske oblasti u Bjelovaru od 17. siječnja 1906. godine, br. 696, imenovan je za suplenta (učiteljskog pripravnika, op. a.) u Preseki. Ravnajući učitelji Mijo Židovec i Mirko Petras te kateheta dr. Dinko Gudek u gradskoj su vijećnici 30. travnja predstavljani hrvatsko-slavonskom ministru Gejzi pl. Josipoviću. Školska su djeca uredno docijepljena, a cijepjenje je obavio dr. Mirko Kasumović. Školska zgrada u dobrom je stanju, no kako se u zgradi nalazi četverorazredna viša pučka škola, zgrada je postala pretijesna. Nužno ju je dograditi ili sagraditi novu školu. Školska knjižnica broji 2.117 djela, učiteljska je podijeljena na hrvatski i njemački dio, a učenička na djevojački i dječjački dio. Škola ima sva potrebna nastavna učila. Završni školski ispiti održani su 25., 26. i 27. lipnja, a školska godina zaključena je 29. lipnja 1906. godine. Umjesto oboljele učiteljice Franjike Srebrić, naredbom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 17. prosinca 1905. godine, br. 24951, na njeno mjesto postavljena je namjesna učiteljica kandidatkinja učiteljstva za više pučke škole Ljubica Lapain. Školske je razrede 7. listopada pregledao dr. Reichwien, tajnik Zdravstvenog odjela Visoke kraljevske zemaljske vlade. Školski nadzor obavio je 31. svibnja 1906. godine kraljevski zemaljski školski nadzornik Ante Cuvaj. Cuvaj je pohvalio rad učiteljskog osoblja. Godišnji zaključni ispit održan je 22. i 23. lipnja, a školska godina zaključena je 29. lipnja 1906. godine. Školska knjižnica nalazila se u sklopu knjižnice niže pučke škole. Škola je bila dobro opremljena nastavnim sredstvima i pomagalicama. Mjesni školski nadzornik i predsjednik školskog odbora je dr. Matija Malančec, potpredsjednik je Josip Vargović. Članovi školskog odbora su: Stjepan Zagorac, župnik i narodni zastupnik, dr. Mirko Kasumović, gradski fizik, Simeon Hessel, kotarski rabin, Mirko Petras, ravnatelj više pučke škole, Mijo Židovec, ravnajući učitelj niže pučke škole, Arnold Betlheim, ravnatelj štedionice, Petar Dretar, gostioničar.

Školska godina 1907./08. – Školska godina u nižoj pučkoj dječjačkoj i djevojačkoj školi počela je 1. rujna. Početkom školske godine vjeroučitelj dr. Dinko Gudek premješten je u donjogradsku pučku školu u Zagrebu, a u Koprivnicu je došao vjeroučitelj Zlatko Kolender. Dana 17. siječnja 1907. godine obavljeno je svečano polaganje temeljnog kamena za izgradnju nove školske zgra-

de – realne gimnazije. Paula Frank, učiteljica u djevojačkoj školi, prestala je raditi na školi zbog udaje, čime je i zakonski izgubila pravo na rad. Gradsko je poglavarstvo dopisom od 21. siječnja 1908. godine, br. 468, javilo školi da namjesnog učitelja Marka Kovačeka imenuje učiteljem u Novigradu Podravskom. Dekretom, pak, Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 8. siječnja 1908. godine, br. 60, Fran Jurković imenovan je učiteljem na dječjačkoj školi, dok je dekretom kr. županijske oblasti u Bjelovaru od 28. siječnja 1908. godine, br. 25208, namjesnu učiteljicu iz Virja Vilmu Židovec imenovana namjesnom učiteljicom u Koprivnici. Dugogodišnji ravnatelj škole Mijo Židovec umro je 9. ožujka 1908. godine. Kraljevska županijska oblast iz Bjelovara 13. ožujka 1908. godine, br. 5051, učitelju Josipu Kiraru povjerila je upravu škole. Kraljevski županijski školski nadzornik Ivan Muha izvršio je nadzor 27. i 28. ožujka, a 20. svibnja monsignor Stjepan Horvat ispitaio je školsku mladež iz nauka vjere. Školska je zgrada bila u dobrom stanju. Na prvom katu smještena je mala realna gimnazija. Zbog toga su dva razreda pučke škole morala biti smještena u zgradu stare Oružane, četvrti i peti dječjački razred, kao i treći djevojački. Školska je dvorana dobro opremljena, koristi je, osim te škole, i mala realna gimnazija i *Koprivnički sokol*. Školska knjižnica podijeljena je na učiteljsku i učeničku. Učiteljska knjižnica je smanjena brojem knjiga jer sva ona djela koja se mogu koristiti u realnoj gimnaziji premještena u njihovu knjižnicu. „Učila imade ova škola vrlo malo, a to zato, jer je imala učila zajednička s bivšom viš. pučkom školom. Kad je realna gimnazija otvorena, tada si je ova preuzela sva učila od bivše više pučke škole, do nekih manje vrijednih i tako je ova ostala bez učila. Gradsko poglavarstvo je do sada odgađalo nabavu potrebnih učila tim jer da će se realna gimnazija preseliti u novu zgradu i tada da će ista opskrbiti svim potrebnim učilima, a neka da se izluče za ovu školu, pa će se tada manjkajuća učila gradsko poglavarstvo nabaviti. Uvjereni smo, da će to gradsko poglavarstvo nabaviti. Uvjereni smo, da će to gradsko poglavarstvo i učiniti, jer stotine hiljada ulaže u osnutak realne gimnazije, a polaga toga zavoda je ova škola, koja opet može samo onda podavati potonjoj valjanih učenika, ako bude sama ozbiljno opskrbljena dobrim učilima, imajući pred očima; Bez valjanog alata, nema dobroga zanata.“¹⁰ Naredbom Zemaljske

¹⁰ Godišnje izvješće niže pučke dječjačke, djevojačke i šegrtske slobodnog i kr. grada Koprivnice koncem školske godine 1907/8. Koprivnica: Tisak M. Neugebauer, 1908.

vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 21. svibnja 1908. godine, br. 10412, određeno je da se proslava Dječjeg dana održi 6. lipnja, a dječjeg blagdana 7. lipnja. U obilježavanju tih dana zajedno su surađivale niža pučka škola i Mala realna gimnazija te su organizirale zajednički program. „Uglavnom se sastojao taj program od slijedećih točaka: *Prerijedjena bi izložba ručnih radnja i risarija učenica i učenika realne gimnazije i pučke škole koja je trajala 6., 7. i 8. lipnja. Izložba bijaše u risaoni male realne gimnazije snabdjevena vrlo mnogobrojnim radnjama od najjednostavnijih ručnih radnja, do bogatih i može se reći prekrasno izrađenih. Pa kao što je ta vrlo uspela izložba svojim šarolikim bogatstvom izložaka i svojom lijepom ukusnom izradbom predmeta zadivila svakoga posjetitelja, tako isto iznenadile su iste i krasne risarije učenika i učenica realne gimnazije, kojom su bile urešene stijene prostrane dvorane. Svaki je posjetilac zadovoljstvom izrazio svoje priznanje nad lijepim marom i napretkom učenika obijuh zavoda, kao i priznanjem onim vrijednim učiteljima koji rukovode tu mladež. Na dan 6. lipnja poslije sv. mise, sakupila se je sveukupna škol. mladež u gombaonici, te je upravitelj škole mladeži svestrano raztumačio značaj i svrhu dječijeg dana. Dne 7. lipnja proslavila je mladež ‘dječji blagdan’ u zajednici sa mladeži realne gimnazije u gradskom šetalištu. U četiri sata po podne pošla je sveukupna mladež okićena cvijećem, držeći u ruci trobojni barjačić pod barjaticima na čelo, predvođena gradskom glashom svečanom povorkom, praćena mnogobrojnim općinstvom na grad. Šetalište. Tuj je izveden program od 13 točaka. Po ovom programu je sveukupna mladež pjevala karišek rodoljubnih pjesama zaključkom ‘Lijepa naša domovina’ koju je odpjevalo 600 mladenačkih grla uz pratnju harmonijuma. Karišak je složio, pratio na harmonijumu i rukovodio pjesmu T. Šestaka uz sudjelovanje svih razrednika. Nadalje bi bila sva dječaka mladež izvodila gimnastičke vježbe pod rukovodstvom namj. učitelja B. Šimca al se digla bura i svu daljnju svečanost pokvarila i raspršila. Realnogimnazijalna muška mladež, obučena kao sokolaši krasno su izveli gimnastičke vježbe pod rukovodstvom učitelja Mahorića. Osim toga bila bi još, da nije bura sve raspršila real. gimnazijalna mladež pjevala dvije pjesme, a ostale točke programa imalo je ispuniti hrvatsko pjevačko društvo Podravec i grad. glasha. Toj svečanosti prisustvovalo je vatrogasno društvo i Kopr. Sokol. Gradsko poglavarstvo je dalo je za ovu svečanost mladeži 600 narodnih barjačić, a na svršetku je pogostilo škol. mladež sa 600 kom. Raznih kolača, a k tome su se pridružile njeke vrlo rodoljubive majke poslavši raznih sladkiša i kolača. Ovoj svečanosti prisustvovala je i sva školska mladež iz predgrađa Bregi sa svojim*

učiteljstvom. Katoličko gospojinsko društvo odazvalo se pozivu odbora, pa je preuzelo sabiranje 1% čiste dobiti kod trgovaca. Sav ukupni prihod te dječje proslave donio je 427 K., koja svota je poslana centralnom odboru u Zagrebu. Spomenuti je tuj još još g. A. Cividinija, učitelja real. gimnazije, koji je tom sgodom vrlo lijepo napisao knjižicu ‘Dječji dan’ u Koprivnici 6. i 7. lipnja 1908. Sadržaj je iste ‘Društvena skrb za djecu’. Istu je poklonio u korist mladeži.¹¹ Školska je godina zaključena 28. lipnja podjelom nagrada, izvještaja i svjedodžbi. In memoriam ravnatelju i učitelju Miji Židovcu na kraju Izvješća napisao je učitelj Fran Jurković, a taj zapis donosi i mnoštvo interesantnih detalja o društvenom životu u Koprivnici: „Neumrli pjesnik hrvatske Atine Ivan Franjanin Gundulić pjeva o ljudskom životu ovako: Ah, nije ljudski život drugo, / Neg smučeno jedno more, / Biju vali kako gore; / I sred ovih netom tmina / Čovjek se rodi, mrijeti počima. // Zamoljen sam, da napišem nekoliko riječi u spomen vrijednom pokojniku, Miji Židovcu. Rado se zamolbi odazvati tim više, jer se čitim obvezanim, da se bar nečim odužim milom pokojniku za ljubav i usluge, koje je on meni rado iskazivao svaki put. Došavši ovamo za učitelja početkom veljače, nisam ga već našao u školi, nego kod kuće, bolešću privezana uz krevet. Pohadjao sam ga u bolesti češće puta, pa mi je nekoliko puta rekao u razgovoru, kako želi služiti još ovo nekoliko mjeseci do konca škol. godine, a onda bi zatražio mirovinu. Molio je ponajprije dopust na nekoliko dana, onda na dva mjeseca, a kad je zatražio dopust do konca godine, poslije kojega bi pošao u mir. Pozvan bje nenađano, da nastupi vječni mir. Borio se je, da još živi, da u životu vidi opskrbljen život svojih i da otpočine izmučeno svoje tijelo, ali u toj životnoj borbi smalaksao je i podlegao. U svesilju sila najjača, smrt koja jednako grabi stare i mlade, bogce i bogate, pomrsi račune i ugrabi nam iz naše sredine školi revna poglavara, obitelji čestita oca, nama iskrena druga i prijatelja. Mijo Židovec rodio se u Virju godine 1843. U svom zavičaju polazio je osnovnu školu, onda zvanu erarijalnu trivijalnu školu ili kraće: carska škola. Poslije je nastavio nauke u Bjelovaru na maloj realci, a stekao učiteljsko osposobljavanje na preparandiji u Petrinji. Prvo službovno mjesto bilo mu je u Bedeniku kod Severina. Tu je službovao dvije godine, a onda je bio premješten u Golu, gdje je također bio nešto dulje od dvije godine. Iz Gole je prošao u Sv. Petar kod Bukovca i tu je ostao šest godina, a otuda je god. 1877. došao u Koprivnicu i služio punih trideset godina. Iza smrti Gjure Estera postao je ravnajućim učiteljem pučke škole u Koprivnici. Godine 1902. kada je

11 Isto.

Ferdo Hechtl zahvalio na časti predsjednika učiteljskog društva za grad Koprivnicu i okolicu, izabran bude takovim Mijo Židovec. Podijeljene časti i vlasti mogle su zapasti samo takog učitelja, koji je na svom mjestu, koji je sebe čitavog posvetio odgoju narodne uzdanice. A takov je bio pok. Mijo Židovec. Tu znadu o njemu pripovijedati toli mnogobrojni njegovi učenici, to posvjedočuju i službeni spisi, koje je on vodio svom točnošću i revnošću, a tomu su još boljim dokazalom i dvije službene pohvale, kojima je bio odlikovan za svoj nastavni rad od kr. zem. vlade. Nu ne samo, da je pok. Mijo Židovec bio učitelj na svom mjestu, nego je on nastojao, da kao inteligentan čovjek, kao član ljudskog društva doprinese nešto i na žrtvenik društvenosti. Bio je zato vrijednim članom svakog društva u Koprivnici, te je živo radio prema svojim silama za procvat i njegov napredak. Tako je bio svojedobno tajnikom i blagajnikom pjevačkog društva 'Podravac'. Budući da Koprivnica nije do pred nekoliko godina imala nikakova drugog višeg zavoda doli gradske škole, to je vrijedni pokojnik puno radio, da grad Koprivnica dobije bar višu pučku školu. I uspio je. Sav ovaj i ostali drugi rad znalo je ocijeniti poštovano građanstvo grada Koprivnice posljednjom počasti pri njegovu sprovodu. U velikoj povorci našle su se zastupane uz gradsko poglavarstvo sve oblasti, veliki broj građanstva, kao i svakolika mladež pučkih škola i realne gimnazije s učiteljskim zborovima. Pred konduktom, kojega je vodio otac gvardijan vlč. Teodor Totta uz asistenciju vlč. g. katehete Zlatka Kolandera i duhovnog pomoćnika Ivana Mitračića, nošeni su krasni vijenci učiteljskog zbora grada Koprivnice s natpisom: 'Svome drugu' za tim školske mladeži gradskih škola s natpisom 'Nezaboravnom učitelju' i realno gimnazijske mladeži s natpisom 'Bivšem ravnatelju'. Gradska glazba pratila je tužnu povorku od kuće žalosti do groblja, a kad je mrtvački sanduk spušten u obiteljsku grobnicu, oprostio se s milim pokojnikom u ime čitavog učiteljskog zbora član Fran Jurković lijepom besjedom. Na to je pjevačko društvo 'Podravac' otpjevalo tužaljku svojem bivšem članu i funkcionaru odbora. Vrijednog pokojnika pratila je za njegova kratkog života nemila sudbina. Kako je bio slaba organizma, tako je i bio slaba zdravlja. Nadaren je bio uz to ovećim brojem dječice, a to je za učiteljska beriva težak udarac. Za naobrazbu svojega podmlatka žrtvovao je više nego je imao. I baš onda, kada je nekoje od njih osovio na vlastite noge, morao ih je predati materi zemlji u naručaj: Takvi teški udarci nesmiljene kobi moradoše slomiti prije reda ionako slabo tijelo, k tomu izmučeno napornom učiteljskom službom, garniranu materijalom oskudicom i poslati ga u carstvo vječnog mira i vječne sreće, gdje se ne vode računi i pregovori, nit se

vode pitanja o poboljšanju učiteljske plaće, za kojom je vrijedni pokojnik uzdisao i u višegodišnjoj nadi utaman proživjeo. Mir i pokojti vrijedni družu.¹² Na mjesto ravnajućeg učitelja imenovan je učitelj Josip Kirar. Mjesni školski nadzornik i predsjednik školskog odbora je Josip Vargović, podpredsjednik je Arnold Betleheim. Članovi školskog odbora: Arnold Bethleheim, ravnatelj štedione, Ivan Čupan, čičmar, Petar Dretar, remenar, Simon Hessel, kot. rabin, dr. Mirko Kasumović, gradski fizik, Josip Kirar, upravitelj škole, Ivan Križan, krznar, Mijo Korošec, ratar, Ferdo Neufeld, mesar, Josip Novačić, odvjetnički pisar, Stjepan Zagorac, gradski župnik i narodni zastupnik.

Školska godina 1908./09. – Iz Sudetina fejltona (izvješće nije pronađeno, op. a.) saznajemo da je te školske godine porastao broj školske djece, tako da se za prvo godišće morala otvoriti mješovita paralelka. Te je godine u prvom dječaćkom razredu bilo 97, a u djevojačkom razredu 112 učenica. Ukupno je školu polazio 601 učenik. Školska je obuka započela 9. rujna jer je dotad u školi bila smještena vojska, koja je održavala vježbe. Dana 15. rujna 1908. godine školu je posjetio ban Pavao Rauch, u pratnji velikog župana Todora Georgijevića i gradonačelnika grada Koprivnice Josipa Vargovića. Svrha banova posjeta Koprivnici bilo je otvorenje novosagrađene zgrade državne realne gimnazije. Škola je morala biti zatvorena od 16. prosinca 1908. do 2. siječnja 1909. godine zbog epidemije difterije. Dječji dan i dječji blagdan proslavljeni su 6. i 7. lipnja zajedno s učenicima i učiteljima gimnazije uz pomoć i sudjelovanje Hrvatskog sokola, pjevačkog društva Podravac, Vatrogasnog društva i Gradske glazbe. Školska zgrada trebala bi se obnoviti. No, pohvaljeno je što je školski vrt ograđen i što je uređeno školsko igralište između osnovne škole i gimnazije.

Školska godina 1909./10. – O događanjima u ovoj školskoj godinu saznajemo iz Sudetina fejltona (izvješće nije pronađeno, op. a.). Te školske godine zbog porasta broja školske djece, otvorila su se po dva prva i dva druga razreda. Koprivnicu je 15. rujna 1909. godine posjetio podban Slavko pl. Cuvaj. Školska mladež i učiteljstvo dočekali su ga na željezničkom kolodvoru, a učenica Danica Tomac uručila mu je buket cvijeća s hrvatskom trobojkom. Podban ju je nagradio sa 10 kruna u zlatu. Škola je bila zatvarana zbog šarlaha od 15. prosinca 1909. do 2. siječnja 1910. godine, zatim od 12. do 19. svibnja iste godine. Budući da je 7.

¹² Isto.

lipnja uprava škola obavijestila Gradsko poglavarstvo da je toga dana zbog šarlaha nedostajalo 304 djece na obuci, Gradsko poglavarstvo odredilo je da se škola raspusti bez održavanja završih ispita 15. lipnja 1910. godine.

Školska godina 1910./11. – Broj školske djece stalno se povećavao (nema podataka koliko, op. a.). Škola je opet zatvorena zbog epidemije ospica, bez konačnog ispita 16. lipnja 1911. godine. Nainicijativu ravnajućeg učitelja Josipa Kirara osnovan je u školi Stol za prehranu školske mladeži. „Vidjevši naime da u zimsko doba ostaje u školi do 100 mladeži preko podne radi udaljenosti, a među njima da većina radi siromaštva gladauje, predložio je učiteljskom zboru, da se za tu siromašnu mladež sabiru dobrovoljni prinosi i da se toj mladeži svaki dan o podne dade toplo jelo. Ova je namisao ostvarena. Od studenoga do travnja kuhala je supruga školskog podvornika svaki dan za 70 do 80 učenika. U svemu izdano je preko 5000 obroka hrane kroz to vrijeme.”¹³

Školska godina 1911./12. – Školska godina počela je 1. rujna, prvo je polugodište završilo 30. siječnja, a drugo je započelo 3. veljače. Dana 14. veljače 1912. godine ravnajući učitelj Josip Kirar proslavio je 40 godina svoga rada. Od svih učitelja koji su službovali u Koprivnici on je prvi koji je cijeli svoj radni vijek odradio u Koprivnici. Evo kako je taj jubilej zabilježio učitelj Fran Jurković: „Donosimo opis dvaju učiteljskih jubileja (drugi se odnosi na učiteljicu Ljudmilu Kinder, učiteljicu u Bregima, op. a.) koji su se skromno i čedno, bez sjaja i buke proslavili ove godine u Koprivnici bez – Koprivnice. Obojica jubilarica vršili su dužnosti svoga zvanja svjesno i revno, da mogu biti uzorom mlađem pokoljenju. Da su ovi jubileji prošli kod nas onako neopaženo, to je svakako karakteristika naših prilika, u kojima živimo, gdje se školstvo zajedno s učiteljstvom nažalost smatra zadnjom polugom u javnom životu, dok mu se naprotiv kod naprednih naroda iskazuje prava čast, te učitelji u Americi, Engleskoj, Švedskoj, Danskoj..., ne samo da su plaćeni prema zaslugama, nego dolaze i do ministarskih listnica, a kod nas se još sumnja o tom, može li uopće jedan učitelj, čovjek svestrane naobrazbe, bogata iskustva, marljiva rada, čiste prošlosti i neokaljena poštenja biti sposoban za što drugo, nego li za učitelja. Kolika li u istinu ironija sudbine! Dana 14. veljače 1912. navršilo se 40 godina, što na našoj školi neprekidno službuje gosp. Josip Kirar. Već je rijetkost,

da učitelj doživi taj dan, a još veća, što je sav taj niz godina sproveden u jednom mjestu. U analima našega grada ne nalazimo ovakova slučaja, i tako je g. J. Kirar zasada prvi i najstariji gradski činovnik. Josip Kirar radi u školi i danas s onom istom svježošću i mladenačkom ljubavlju, kojom je radio i u danima davnoga proljeća svojeg života. Učiteljski zbor odlučio je stoga, da prema prilikama proslavi ovaj znameniti dan. Sam svečar otklonio je u svojoj čednosti svaku slavu i paradu, ne davši se zavesti taštinom drugih ambicioznih ljudi, koji si u daleko manjim i neznatnijim prilikama života dozvoljavaju pozdravljati glazbom i bakljadom. Međutim je učiteljski zbor držao svojom kolegijalnom dužnošću, pa je proslavio ovu zgođu ovaku: U predvečerje samoga jubileja sakupili su se svi učenici šegrtske škole u 6 sati popodne u gombaonici. Kad je zatim učitelj. zbor doveo svečara u dvoranu, dočekaše ga učenici burnim ‘živio’ a odmah zatim stupio je pred jubilarca naučnik V. Skoliber, te ga pozdravio lijepom besjedom, na kojoj se je svečar, ugodno iznenađen, najljepše zahvalio. Na to su svi naučnici otpjevali hrvatsku himnu i s burnim ‘živio’ otppravili svog ravnatelja u pisarnu. Sutradan sakupila se u 10 sati sva mladež dječjačke, djevojačke i ženske stručne škole u gimnastičkoj dvorani. U vrhu dvorane bio je postavljen podij prostrt sagovima, ukrašen palmama, cvijećem i hrvatskim barjacima, a na zidu bile su pričvršćene brojke 1872. – 1912. Potom su doveli svečara gđica. M. Heccegi g. I. Majnarić, a mladež je burno uskliknuvši tri puta ‘živio’ zapjevala ‘Ljubimo te, naša diko’. Poslije toga pozdravio je jubilarca učenik IV. razreda Vatroslav Hiršler, a iza njega učenica IV. razreda Jelka Neugebauer, predavši mu prekrasnu kitu cvijeća. U ime stručne škole pozdravila je svečara učenica Fanka Friedrichova, te mu također predala krasnu kitu cvijeća. Svečar, duboko dirnut, zahvalio je mladeži lijepim riječima, ističući, kako je sav svoj život, sve svoje sile žrtvovao za dobro i napredak mladeži, te u tom najmilijem radu dočekaio jesen svoga života. Kad je svečar svršio svoj govor, otpjevala je mladež ‘hrvatsku himnu’ a na izlasku popratila je svečara gromovitim klicanjem ‘živio’ i opsipala ga svježim poljskim cvijećem. Na to se sav učitelj. zbor zaputio u ravnateljsku pisarnicu, gdje je svečara pozdravio srdačnom besjedom drug g. I. Majnarić, te mu u znak štovanja predao u krasnom mahagonij okviru slike članova učiteljskoga zbora sa slikom jubilaraca. Vrli svečar najljepše se zahvalio na pozdravu, a napose na krasnu daru, specijalno istaknuvši, da mu ugodnijega dara nismo mogli predati, i da će mu stoga ostati najmilijom uspomenom. Tim se svršila ova proslava. Svečar je primio poručje toga veoma mnogo čestitaka iz sviju slojeva građanstva. Da je naš odlični drug priredene ovacije i

13 M. S.: *Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici.* // Koprivnica: Podravske novine, 1932.

čestitke uistinu zaslužio, dokazat ćemo ovim recima: J. Kirar rodio se godine 1852. u Sovinjaku, u bratskoj nam Kranjskoj. U Zagrebu je svršio učiteljsku školu, te je g. 1872. preporukom ravnatelja F. Klaića došao za namj. učitelja u Koprivnicu. Mlad poletan, idealan ubrzo je osvojio simpatije građanstva, te ga je ono već u prvim godinama učiteljevanja odlikovalo raznim počasnim službama. Već druge godine postade tajnikom Narodne čitaonice te njezine agende vodio kroz dugi niz godina. U bivšoj podravskoj gospodarskoj podružnici, kojoj je bilo prije sjedište u Ludbregu, a poslije u Koprivnici, s predsjednikom barunom Inkeyem bio je tajnim 24 godine i kad je on odstupio, palo je malo zatim i društvo. Jednu od najvećih zasluga ima g. J. Kirar oko osnutka pjevačkog društva 'Podravca'. Pune 24 godine bio je izvršujući član Podravca, a tajnikom 20 godina i zato ga je društvo izabralo počasnim članom. U bivšoj podružnici Crvenoga križa radio je kao tajnik dulje vremena, a isto tako je bio više godine izvjestiteljem meteorološkoga zavoda u Nytri i Zagrebu. Spomenemo li, da je predsjednikom i blagajnikom vjersijske udruge, u nadzornom odboru Koprivničke banke, a je bio porotnikom jubilarne izložbe g. 1891.; to smo tim htjeli reći da je poštovani naš drug i izvan školskih zidova puno i mnogostrano radio, prednjačeći tako lijepim primjerom, kako treba raditi za dom i rod. Oženivši g. 1876. tadašnju učiteljicu Ljubicu Juranović imao je dvoje djece, dvije kćeri, vrlo lijepo uzgojene od kojih je jedna Jelka, uspješno brala lovorike i na književnom polju, dok crna smrt ne učini kraj svemu, materi i kćerima. God. 1889. pomogao je osnovati društvo za pomaganje siromašne školske mladeži, imenom 'Dobrašin', te mu je dugi niz godina bio član upravnog odbora. Kad je otvorena viša p. Škola u Koprivnici, predavao je na njoj neke predmete. Iza smrti Mije Židovca posta ravnajući učiteljove škole, te ravnateljem šegrtske i ženske stručne škole. Iste godine izabra ga učiteljstvo grada i kotara koprivničkog svojim predsjednikom. Hrvat. pedag. zbor imenovao ga je svojim povjerenikom, a skupština Saveza hrvat. učitelj. društva delegatom u enqueti za uređenje učitelj. beriva. God. 1911. izabrao ga je središnji odbor Saveza hrvat. učit. društva članom mirovnoga suda. – S pokojnim Lepušićem pokrenuo je list za gospodarstvo 'Koprivnički Glasnik' te mu je bio urednikom. Sa M. pl. Kosom, rav. učiteljem u Imbriovcu, poznatim pčelarom uređivao je mjesečnik 'Pčelar' u Koprivnici. U učitelj. skupštinama učestvovao je g. J. Kirar uvijek, bilo aktivno kao izvjestitelj ili pasivno kao član utječući redovito i sa osobitim zanimanjem u raspravama, i zato ga je učiteljstvo izabralo u predsjedništvo na skupštini g. 1910. u Bjelovaru. Iznesosmo evo u kratkim crtama rad jednog pionira prosvjete u školi i izvan

škole. Od prirode skroman i čedan nije se g. J. Kirar nigda isticao, nije tražio hvale ljudi, niti se hvalisao već je radio bez obzira na druge pokazujući živi primjer mladima. Kako je i danas svjež i vedar, radin i idealan, želi mu te vrline još dugi niz godina pisac ovih redaka.¹⁴ Ivan Muha, kraljevski županijski školski nadzorNIK, izvršio je nadzor 3. travnja 1912. godine, a 5. svibnja mladež rimokatoličke vjeroispovijesti inspicirao je Milutin Tržić. Naredbom kraljevske županijske oblasti od 3. lipnja iste godine, br. 12608, školska je mladež proslavila dvadeset petu godišnjicu nadzorništva Antuna Cuvaja. Rješenjem Kraljevske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 10. rujna 1911. godine, br. 19009, imenovan je vjeroučitelj u pučkoj školi Zlatko Kolan-der vjeroučiteljem na kraljevskoj maloj realnoj gimnaziji. Rješenjem kraljevske županijske oblasti u Bjelovaru od 3. listopada 1911. godine, br. 21358, namjesnim učiteljem postavljen je Josip Asić umjesto Dragutina Cillija. Rješenjem Kraljevske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 31. studenog 1911. godine, br. 23560, imenovan je Stjepan Haberstock privremenim učiteljem dječjačke i djevojačke i šegrtske škole. Rješenjem Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 30. listopada, br. 24322, imenovan je Dragutin Schuster, ravnajući učitelj u Bregima, učiteljem na djevojačkoj pučkoj školi. Naredbom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 14. svibnja, br. 10753, određena je proslava Dječjeg dana za 1. lipnja, a dječjeg blagdana za 2. lipnja. Evo kako je izgledala proslava: „U 8 sati jutrom bijaše sv. misa, kojoj je prisustvovala sva školska mladež sa učiteljstvom. Poslije sv. mise je učiteljstvo protumačilo mladeži značaj i važnost toga dana. Taj dan je mladež praznovala i cijeli dan sabirala 'dječji filir'. Drugi dan proslavila je mladež 'dječji blagdan' svečanom sv. misom a poslije pjevanja i igrom na školskom igralištu. Poslije podne upriličilo je 'Dobrotvorno gospojinsko društvo' pučku svečanost u gradskom šetalištu u koricama 'naše djece'. Uz sudjelovanje našeg rodoljubnog pjevačkog društva 'Podravac' i gradske glazbe, zabava je lijepo uspjela i donijela čiste dobiti 244 krune. Mladež je sabrala 'dječjih filira' za svotu od 204'22K. Dar gospojinskog društva 244 kruna i sabrana svota po mladeži 204'22 krune u ukupnom iznosu od 448,22 kruna uručen je Udruzi učiteljica u Zagrebu kao prinos

14 Godišnje izvješće niže pučke dječjačke, djevojačke, ženske stručne, šegrtske i obospolne niže opće pučke škole u predgrađu Bregu, u slobodnom i kraljevskom gradu Koprivnici 1911 – 12. Koprivnica: Knjigotiskarski zavod M. Neugebauer, 1912.

ovoga građanstva za 'našu djecu'.¹⁵ Školska je zgrada u dobrom stanju, ali je postala premala. Osim dječake i djevojačke pučke i šegrtske škole, u zgradi se nalazi i ženska stručna škola. U školu je uvedena plinska rasvjeta, ali samo u muškim odjeljenjima. Školska je dvorana u dobrom stanju, u nju je također uvedena plinska rasvjeta. Dvoranu koriste i učenici kraljevske male realne gimnazije te društvo *Koprivnički sokol*. „Iza zgrada pučke škole i realne gimnazije nalazi se lijepo i prostrano zajedničko šk. igralište. Koje je neuređeno, pa oba zavoda traže njegovo svrsishodno uređenje. Velika mana toga igrališta da je preko njega javni prolaz, što smeta za obuku u gombanju i igranju. To je igralište sustavni dio naučnih školskih prostorija, pa se ima taj prostor bezuvjetno zatvoriti za javni prolaz.”¹⁶ Školski je vrt prostran, dobro ograđen i lijepo uređen. Razdijeljen je na matičnjak, cjepilnjak, rasadnik i povrtnjak. U voćnjaku su posađena stabla: 31 jabuke, 10 krušaka, 15 šljiva, 5 trešanja, 1 stablo marelice, 2 kutine i 1 dud. Školska se knjižnica dijeli na učiteljsku, učeničku i šegrtsku. Knjižnica prima časopise: *Napredak*, *Službeni glasnik*, *Zbornik zakona i naredba*, *Učiteljski dom*, *Škola*, *Preporod*, *Domaće ognjište*, *Nastavni vjesnik*, *Sv. Ceciliju*, *Dom i Škola*. U učiteljskoj knjižnici ukupno su 1.353 djela u 1.453 sveska, a u učeničkoj 343 djela u 513 svezaka. Gradski školski odbor čine: Josip Vargović, načelnik grada Koprivnice, Arnold Betleheim, ravnatelj gradske štedionice, Jaques Hirschler, veletrgovac, Ivan Čupan, čičmar, Petar Dretar, Simon Hessel, kotarski rabin, dr. Mirko Kasumović, gradski fizik i ravnatelj gradske javne bolnice, Josip Kirar, Jakob Nemeč, ratar, Stjepan Zagorac, župnik.

Školska godina 1912./13. – Broj školske djece raste. Otvorene su paralelke za 1. dječaki i 1. djevojački razred, zatim za 2. dječaki i 3. djevojački razred koji je radi pomanjkanja prostora bio smješten u gradskoj oružarnici. Pregradivši veliku sobu u kojoj je bila smještena ženska stručna škola, dobile su se dvije manje učionice pa su se učenice iz oružarnice vratile u matičnu zgradu. Do 1. svibnja 1913. godine nalazila su se dječaka i djevojačka škola pod jednom upravom. Odredbom Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 1. svibnja 1913. godine, br. 8829, odijeljena je djevojačka škola od dječake te je stavljena pod posebnu upravu koja je povjerena učiteljici Mariji Jembić. Od tog vremena pa sve do 9. rujna 1922. godine u Koprivnici postoji posebna dječaka škola

la i posebna djevojačka škola. Obje su škole stavljene pod jednu upravu odlukom županijske oblasti u Bjelovaru od 9. rujna 1922. godine, br. 18131. U izvještaju za 1912./13. godinu nedostaju početne stranice. Izvještaj počinje opisom *gombaone* kako su nazivali školsku dvoranu. Dvorana je, zaljučeno je, u dobrom stanju, prostrana i potpuno opremljena. Uz nju se nalazi i veliko igralište. *Škola ima ograđen školski vrt u kojem su voćnjak, cjepilnjak i povrtnjak. U matičnjaku je 31 jabuka, 10 krušaka, 15 šljiva, 5 trešanja, 1 marelica, 2 kutine, 1 dud. U matičnjaku je 50 komada loze bijela plemenka. U cijelom školskom vrtu ukupno je 1.055 stabala voćaka. Škola posjeduje 60 slika za zornu obuku, 2 globusa, 9 zemljovida, 4 računala, 100 risarskih predložaka, 166 slika za obuku u prirodopisu, 32 predmeta u fizikalnoj zbirci, 18 slika i modela u metričkom sustavu. Knjižnica je primala, kao utemeljiteljni član, izdanja Matice hrvatske, Društva sv. Jeronima i Hrvatskog pedagoškog književnog zbora. Škola je primala časopise *Napredak*, *Službeni glasnik*, *Zbornik zakona i naredaba*, *Učiteljski dom*, *Škola*, *Preporod*, *Učiteljska zora*, *Nastavni vjesnik*, *Domaće ognjište*, *Sv. Cecilija*, *Kršćanska škola* i *Oesterreichischer Schulbote*. Gradsko je poglavarstvo nabavilo (troškom od 100 kruna) izdanje *Kaiser-Galerie* i *Čuvaju Povijest školstva*, V. svezak. Učiteljska je knjižnica brojila 1.376 djela u 1.468 svezaka. Zaključni školski ispiti održali su se 13. lipnja na dječako školi, a na opetovnoj 25. lipnja. Zemaljska vlada, Odjel za bogoštovlje i nastavu, donijela je naredbu da se od 1. svibnja 1913. godine djevojačka škola odijeli od dječake pučke škole. Već 6. svibnja školu je pregledao kraljevski školski nadzornik *Mile Teslić*. Dana 31. svibnja mladež rimokatoličke vjeroispovijesti iz vjeronauka je inspicirao *Milan Tržić*. Rješenjem Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 1. svibnja 1913. godine, br. 8829, imenovana je dosadašnja učiteljica Marija Jembić ravnajućom učiteljicom koprivničke djevojačke niže pučke škole. Rješenjem Zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, od 19. travnja br. 7780, škola je dobila šesti razred. Školska je mladež proslavila 7. lipnja *Dječji dan*, a 8. lipnja *dječji blagdan*. Za *Dječji dan održana je kazališno-glazbeno-dramska predstava Redateljske neprilike*, šala u jednom činu koju je napisao *Gjuro Ester* (radnja se događa u Koprivnici). Tom je prilikom skupljena svota od 285 kruna i 43 filira, a školska je mladež još sakupila *dječji filir* od 155 kruna i 62 filira. Cijeli je taj iznos poslan Udruzi učiteljica u Zagreb. Godišnji ispiti održani su 24. lipnja u djevojačkoj*

15 Isto.

16 Isto.

školi, a u opetovnici 29. lipnja. Niža djevojačka i niža dječja škola su u istoj zgradi. Zajednička je dvorana i školska knjižnica. Na kraju izvješća za školsku godinu učitelj Fran Jurković donosi tekst o važnosti dječjih izleta: „Školska mladež ničemu se toliko ne veseli koliko izletima. To je i posve razumljivo. Idemo li s djacima u prirodu, tu se na svakom koraku i u svako godišnje doba pruža prilika, da se sa nečim novim upoznamo. Jeli zima, eto snijega i zimske pustoši, jeli proljeće tu je miomirisno cvijeće i mile ptice, jeli ljeto, tu su bujna polja i hladovite šume, jeli jesen, eto ubavih gorica i vrtova sa uvehlím lišćem. A gdje su pak razni kukci i šareni leptiri, potomci i vrela, humovi i doline, pa sve to razgledati na svježem zraku u slobodi, to je za djecu, koju po njihovoj prirodi sve zanima, najveći užitak. Rekнем li mojim mališanima: 'Popodne ne trebate ponijeti knjige, ići ćemo na šetnju' svi se u času preobrazе, neizrecivo veselje i radost titra na licu svakoga od neizmјerna oduševljenja. Školski izleti imaju uopće veliku uzgojnu i obukovnu vrijednost. Na izletima uživaju učenici veću slobodu, a jer u toj slobodi izbija iz njih na svakom koraku njihov 'ja' njihova individualnost, to se potom učitelju pruža osobita prilika za proučavanje djetinje čudi. Tu tek možemo pravo upoznati otvorene od podmuklih, čedne od nečednih, uslužne od neuslužnih, zahvalne od nezahvalnih itd. Tu se pruža budnom oku učiteljevu da može uzgajati svoje gojence u pristojnosti, čistoći i iredu, umjerenosti i društvenom životu. Sve to znatno utječe na budući značaj mladih učenika. Uslјed toga dobivaju školski izleti sve veću vrijednost za duševni i tjelesni uzgoj. Učenici upoznavaju prirodu u prirodi. Vlastito razmatranje pojedinih prirodnih predmeta pobuđuje u učenicima volju za potanje poznavanje i ispitivanje svih prirodnina, a tim se oštri um, pogled se širi, te se neborivi zakoni lakše shvataju, razumijevaju i pamte. Predaleko bi zašao, kada bi se upustio u potanje razglaбанje o koristi škol. izleta. Važnost njihova isticali su svi znameniti pedagozi novijega doba, osobito Komensky i Rousseau koji idu za tim, da bi se sva stvarna obuka, pa crtanje mjerstveno i slobodno preduzimali na osnovu izleta. Dosljedno tomu uvela je kod nas zemalj. vlada izlete naredbenim putem u život. Koliko su izleti važni po uzgoj i obuku, ipak se ne provode u onoj mjeri, kako to zasluđuju, a to zato, jer to za učitelja i naporna stvar i spojena sa velikom odgovornosti za život i zdravlje izletnika. Ja sam od prve godine svojeg službovanja bio prijatelj školskih izleta, te sam vodio svoje učenike ne samo u okolicu škole nego i dalje izvan zavičaja. Pošto se u III. razredu predaje članako Zagrebu, odlučim ove godine povesti moje djake u metropolu Hrvatske. Mojoj se osnovi priključio i kolega g. J. Jiroušek. Da znadu poštovani roditelji, što

smo sve vidјeli, odlučio sam ovdje radi odmјerena prostora u kratkim potezima iznijeti opis puta. Dne 29. svibnja krenusmo nas dvojica sa 64 učenika u Zagreb. Putem je bilo dosta veselo i zabavno. Svi htјedoše biti na prozorima voza. Došavši u Zagreb, da budem na čistu glede objeda, morao sam se udaljiti, a dok sam to obavio poveo je moj drug svoju četu u Botanički vrt. Otuda su krenuli Mažuranićevim trgom na Sveučilišni trg, gdje su im pokazane sve javne zgrade a zatim Kukovićevom i Rajnerovom ulicom na Trg Franje Josipa do Umjetničkog pavilјona i dalje na Zrinjski trg u palaču Jugoslavenske akademije, gdje smo razgledali arheologijski muzej i galeriju slika. Na Zrinјevcu s još pregledali poprsja znamenitih Hrvata, te spomenik Preradovića, a otuda krenusmo preko Jelačićeva trga na Kaptol. Upravo u taj čas bila je kaptolska Tijelovska procesija, te smo vidјeli i tu svečanost, razgledali katedralu pa onda ulicom Pod Zidom na Potok gdje smo se sjetili Medveščaka i Krvavog mosta, zatim Dugom ulicom kroz Kamenita vrata na Dverce gdje su upozoreni bili na kuću, u kojoj su stanovali ugarsko-hrvatski kraljevi. Otuda smo prošli na Strosmajerovo šetaлиšte, te razgledavši Donji grad vratismo se na Markov trg. Tu pogledasmo crkvu sv. Marka, stratište Matije Gubca, banske dvorove, a onda se otputismo u prirodoslovni muzej. Iz muzeja podjosmo u sabornicu, koju smo dobrotom g. Salavaria svu razgledali, i klubske prostorije, buffet, te prošavši čitavom palačom vratismo se k Uspinjači, kojom se na opći zahtјev spustismo u Ilicu, te Frankopanskom ulicom na objed u restauraciju Kola. Iza objeda bili smo nazočni dočeku međunarodne utakmice automobila, a malo zatim posjedasmo u za nas posebno naručena tramvajska kola te krenusmo k Savi. Razgledavši sa mosta Savu, krenusmo tramvajem na Mirogoj. Tu smo pogledali razne arkade, naročito arkadu Ilira, spomenike Preradovića, Harambašića i Šenoe i onda se odvezosmo u Mirogoj. Iza oduļjeg boravka i okrepe mlijekom i kavom krenusmo tramvajem u Zagreb do vojarna, otud na južni kolodvor, te Ilicom natrag na državni kolodvor. Kad je vlak krenuo, zapjevamosmo našu himnu a istom pjesmom pozdravismo Koprivnicu. Razumije se po sebi, da smo izletnicima protumačili svaku važniju javnu zgradu, trg, spomeni, ulicu, a upozorili smo ih i na manje važnije stvari kao npr. što je mozaik itd. Izlet je u svakom pogledu uspјeo. Mnogo se vidјelo i naučilo, a da smo našu osnovu mogli do kraja izvesti uz mali doprinos, hvala ide Udruzi učiteljica i našem gradskom poglavarstvu, koji podupriješe naš podhvаt.“¹⁷

17 Godišnje izvješće niže opće pučke dječjačke, djevojačke, ženske, stručne, šegrtske i obospolne niže opće pučke škole u predgrađu Bregi u slob. i kr. gradu Koprivnici 1912 – 13. Koprivnica: Tisak T. Kostinčera, 1913.

Školska godina 1913./14. – U toj je školskoj godini upisan veliki broj školske mladeži, osobito u niže razrede. Tako je ove školske godine bilo ukupno sedam razreda na sedam učitelja. Zbog manjka učionica, dio 4. i 5. razreda morao se s jednim učiteljem na početku godine smjestiti u zgradu vatrogasnog spremišta, a kasnije se taj razred preselio u staru oružarnicu u sobu gdje je godinu ranije bila *kuhačka škola*. *Školska je godina započela 1. rujna 1913. godine svetom misom*. Prvo je polugodište zaključeno 30. siječnja, a praznici su trajali do 3. veljače. Dana 7. svibnja 1914. godine na prijedlog učitelja Ivana Semerija učenici dječjačke opetovnice, 4. i 5. razreda dječjačke škole, posjetili su u Križevcima Gospodarsko učilište. Uz učitelja Semerija, učenike su pratili županijski školski nadzornik Josip Kirar, kateheta M. Kolarić, učitelji F. Jurković i J. Lovашen. Županijski školski nadzornik Ivan Muha inspicirao je školu 13. svibnja. Dana 25. svibnja iz rimokatoličkog vjeronauka školsku mladež inspicirao je velečasni Milutin Fržić. Svetkovina sv. Alojzija 21. lipnja proslavljena je svetom misom. Godišnji ispiti održani su 22. lipnja na dječjačkoj školi, a u opetovnici 24. lipnja. Školska godina zaključena je 29. lipnja 1914. godine svetom misom, čitanjem ocjena i podjelom nagrada. *Županijska oblast u Bjelovaru rješenjem od 22. travnja 1914. godine, br. 12000, podijelila je učitelju Juliju Jiroušek u trajanju od 14 dana zbog polaganja ispita za više pučke škole*. *Školska je mladež proslavila Dječji dan i dječji blagdan svetom misom*. „Radi ružnog vremena nije mladež pojavnim mjestima sabirala dječji flir već im je rečeno da sama mladež iz obiteljskih krugova doprinese po koje zrnice za korist siromašne i bolesne djece. Uspjeh milodara je ove godine bio vrlo nepovoljan.“¹⁸ *Školska je zgrada u dobrom stanju, ali je zbog velikog broja školske mladeži premala. Dvorana za tjelovježbu je u dobrom stanju i opremljena je svim potrebnim spravama*. Dozvola Zemaljske vlade omogućila je korištenje dvorane u sljedeće tri godine društvu Sokol. Uz zgradu je prostrano igralište koje je upotpunjeno igralištem za tenis. Od školskih učila obnovljen je novi zemljovid Kraljevine Hrvatske i Slavonije, zemljovid Austro-Ugarske Monarhije, kao i dva *ruska računala*. Učiteljska knjižnica primala je knjige kao član Matice Hrvatske, Društva sv. Jerolima i Hrv. pedag. knjiž. zbora. Knjižnica je pretplaćena na

18 Godišnje izvješće niže opće pučke dječjačke, djevojačke, ženske stručne, šegrtske i obospolne niže opće pučke škole u predgrađu Bregi u slobodnom i kraljevskom gradu Koprivnici 1913 – 14. Koprivnica: Knjigotiskara V. Vošićki, 1914.

časopise: Službeni glasnik, Zbornik zakona i naredaba, Napredak, Hrvat. Učiteljski Dom, Škola, Preporod, Učiteljska zora, Kršćanska škola, Nastavni vjesnik, Domaće ognjište, Sv. Cecilije i Oesterreichischer Schulbote. U učiteljskoj je knjižnici ukupno 1.398 djela u 1.508 svezaka. U učeničkoj je knjižnici 346 djela u 518 svezaka. Knjižnica prima i časopise Smilje i Mladi Hrvat. U školskoj zgradi, koja je u dobrom stanju, šest učionica koristi niža opća djevojačka pučka škola. Dvorana za tjelovježbu i školsko igralište dijele se zajedno s dječjačkom školom, a isto je i s učeničkom knjižnicom. *Školski vrt je prostran, dobro ograđen i uređen. U povrtnjaku se uzgaja razno povrće*.

Gradsko je poglavarstvo darovalo odijela i obuču siromašnoj djeci prigodom božićnih blagdana. Gospođa Roza Schwarz obukla je 10 učenica ove škole. Zemaljska vlada, Odjel za bogoštovlje i nastavu rješenjem od 27. srpnja 1913. godine, br. 10557, imenovala je Mariju Vidošu pravom učiteljicom na nižoj općoj pučkoj djevojačkoj školi u Koprivnici, dok je rješenjem od 5. prosinca 1913. godine, br. 22771, imenovana Zlata Mihoković pravom učiteljicom na toj pučkoj školi. Dječji dan proslavljen je 6. lipnja, a dječji blagdan 7. lipnja. Tom je prilikom sakupljeno 50 kruna i 4 fil. te je ta svota poslana Udruzi učiteljica u Zagreb. Godišnji ispiti održani su 23. lipnja na svakdanjoj školi, a 24. lipnja na opetovnici. Školska je godina zaključena svečanom misom, podjelom ocjena i nagrada odličnim učenicima 29. lipnja 1914. godine.

Školska godina 1914./15. – Školska je godina započela u znaku ratne psihoze 1. rujna 1914. godine. Zbog velikog broja učenika, a radi pomanjkanja prostorija u školskoj zgradi, mnogo se učenika moralo smjestiti u neprikladne prostore što je otežavalo nastavu. U vojsku je prvo pozvan učitelj Julio Jiroušek. Opetovna nastava nije se održavala. I redovna nastava dva puta je bila prekidanana, u veljači i lipnju, jer je vojska zaposjela školsku zgradu. Školska godina završena je bez završnog ispita 6. lipnja 1915. godine. Na poziv vlasti školska je mladež zajedno s učiteljstvom sudjelovala u „*ratno-pripomoćnim akcijama*“. Pod utjecajem tadašnjih ratnih prilika te godine je zabranjeno učenje ćirilice u pučkim nižim i višim školama te je određeno kako se svi učitelji imaju služiti samo latinicom kao zemaljskim uredovnim pismom. Naredbom od 5. studenoga 1914. godine, br. 28428, određeno je da se nastavni jezik kao predmet u školi mora nazivati službenim imenom hrvatski.

Školska godina 1915./16. – U zgradi osnovne škole nalazila se vojska pa su učenici dječjačke i

djevojačke škole bili smješteni u zgradi realne gimnazije, a neki dječjački razredi u vatrogasnom spremištu. Dječaka škola započela je redovito 1. rujna 1915. godine, a djevojačka tek 21. rujna. Škola je i ove godine završila bez završnog ispita, dječaka 6. lipnja, a djevojačka 25. lipnja.

Školska godina 1916./17. – Školska godina na obje škole, dječjačkoj i djevojačkoj, započela je 1. rujna 1916. godine u prvotnoj zgradi jer se vojaska iselila iz škole i preselila u Varaždin. Učenici dječjačke škole upisali su iznos od 121.600 kruna u četvrti ratni zajam. Škola je stoga dobila i posebno pohvalno priznanje. Povodom smrti cara Franje Josipa I. bila je obustavljena nastava – od 21. do 24. studenoga 1916. godine. Učiteljski je zbor 24. studenoga prisustvovao žalobnoj sjednici u gradskoj vijećnici. Nastava se nije održavala ni na dan sprovođa 30. studenoga, na dan zadušnice (1. prosinca) te 30. prosinca na dan krunjenja cara Karla IV. Propisom Zemaljske vlade od 23. ožujka 1917. godine, br. 7128, određen je za sve učiteljice službeni naziv „gospođa“ umjesto dosadašnjeg „gospojica“ ili „gospodična“. Ove je školske godine dopušteno da na dječjačkoj i djevojačkoj školi vrijeme obuke bude nerazdijeljeno s potpunim brojem sati i bez nedjeljnog prazničnog dana. Školska godina opet je završena prije roka bez završnog ispita jer je u školi zavladao epidemija ospica. „Te godine tuži se voditelj spomenice dječjačke škole (od godine 1913. vodila se posebna spomenica za djevojačku školu) da se knjižnica nije povećala nabavom novih knjiga do onih što ih prima kao član Hrvatskoga pedagoškoga-književnog zbora, Matice Hrvatske i Književnog društva sv. Jeronima. No i ova društva nijesu izdala knjige u potpunom broju radi ratnih prilika i pomankanja papira. Jednako se nijesu nabavila ni nova učila. Dapače spominje pisac spomenice knjižnica i zbirka učila znatno su oštećene po vojnicima, koji su se nalazili u oporavnom odjelu, jer su otvarali ormare, te si prisvojili mnoštvo knjiga i učila. Ujedno je vojništvo mnogo oštetilo pokućstvo a mnogo ga je nestalo sa školskog tavana, jer ga u zimi upotrijebiše za loženje peći. Iz gomabaonice je nestalo mnogih sprava, a preostale, koje nijesu nestale, znatno su oštećene.“¹⁹

Školska godina 1917./18. – Za uvod u školsku godinu 1917./18. Sudeta navodi riječi voditelja dječjačke spomenice: „U početku pete, strašne godine, usred grozne rike topova sa svih četiri strana svijeta, sred najtežih dana, započima ova škol. godina. Kako je rat poremetio život i red u svemu poremetio je i život škole. Popis školskih sposobnjaka obavljen je istom 11.

rujna, a početak školske godine određen je naredbom zemaljske vlade za dan 1. listopada 1917.“²⁰ Škola je bila zatvorena od 5. do 15. veljače 1917. godine zbog varicele (vodenih kozica). Polazak škole bio je neredovit, oko 150 učenika (od njih 420) nije polazilo nastavu. Zbog ratnih prilika, vlada je dopustila (i za ovu kao i za kasniji niz godina) nerazdijeljeno obučavanje dječaka i djevojčica radi štednje goriva i prehrane školske mladeži. Odustalo se od zabrane učenja ćirilice naredbom od 15. kolovoza 1917. godine, br. 19.598, te se ćirilica opet počela učiti od drugog razreda kod učenika grčko-istočne vjeroispovijesti. Školska je mladež dana 19. ožujka 1918. godine svečano proslavila stotu godišnjicu rođenja pjesnika Petra Preradovića. „Školska se zgrada već četiri godine ništa ne popravlja, postaje danomice strašnija i propada. Sve će to nakon rata iziskivati velikih troškova. – A tako kroz četiri godine strašnoga rata i škola trpi u cijelom svojem organizmu. Bože, bila buduća školska godina bolja i sretnija.“²¹

3. Učitelji, učiteljice i vjeroučitelji dostupni iz školskih izvješća

Učitelji: Ferencić, Ladislav; Gjegerec, Stjepan; Gollner, Julio; Grubel, Dragutin; Jiroušek, Julijo; Jurković, Fran; Kirar, Josip (ravnajući učitelj od 1908. do 1919. godine, od 1913. godine kr. županijski školski nadzornik); Leušteć, Konrad; Lovašen, Josip; Majnarić, Ivan; Muldini, Fran; Peras Mirko (ravnajući učitelj više pučke škole od 1902./03. – 1905./06. godine, a od 1906./07. godine ravnajući učitelj male realne gimnazije); Romić, Tobija; Semečaj, Ivan; Šestak, Tomo; Šimec, Branko; Vukečić, Ivan; Židovec, Mijo (ravnajući učitelj od 1892. godine do smrti 1908. godine).

Učiteljice: Fran, Paula; Hamulak, Dragica; Herceg, Marija; Jembrić, Marija (ravnajuća učiteljica djevojačke niže pučke škole od 1912. godine); Jurić, Julka; Klobučar, Viktorija; Lapać, Ljubica; Lihl, Anka; Loibl, Olga; Smiljančić, Anka; Srebrić, Franjika; Židovec, Vilma.

Vjeroučitelji rimokatoličke vjere: Akšamović, Josip; Gudek, Dinko; Kolauder, Zlatko; Haberstock, Stjepan; Kolarić, Mihovil; Zebec, Euzebij. Vjeroučitelji židovske vjere: Hessel, Simon (Simeon); Hessel, Jakob. Vjeroučitelji grčko-istočne vjere: Barberić, Gedeon; Popović, Gjorgije; Grubić, Svetozar.

20 Isto.

21 Isto.

19 M. S.: Nav. dj.

4. Zaključak

Početak obrazovanja u gradu Koprivnici možemo vezati u aktivnosti crkvenih redova. Franjevci su u Koprivnici već 1290. godine osnovali samostan. Prva župska škola u Koprivnici osnovana je 1590. godine, a imala je i svog učitelja. Bila je u rukama franjevaca. Pravo javnosti dobiva 1725. godine, a trivijalnom postaje 1768. godine. Zasebna školska zgrada ne postoji. Grad Koprivnica imao je tu privilegiju da su članovi gradskog poglavarstva uviđali važnost razvoja školstva i obrazovanja. U razdoblju od 50 godina grade čak 3 velike i za gradske proračunske prilike vrlo skupe školske zgrade (1856., 1892., 1906.). Svaka od ovih škola bila je u svoje vrijeme bila najsuvremenija i najopremljenija u hrvatskim okvirima. Grad pomaže kod nabavke opreme, literature i časopisa za školu, a imućniji građani i razna društva pomažu siromašne učenike. Broj školske djece se povećavao. Brigu o zdravlju učenika vode gradski fizik i liječnik. Učiteljsko osoblje je vrlo stručno, dokaz za to su i česte posjete visokih delegacija iz Odjela za bogostovlje i nastavu, ali pohvalni iskazi o radu županijskih školskih nadzornika. Učiteljsko osoblje naročito je zaslužno za kulturni razvoj grada. Nažalost, njihov rad nije detaljnije istražen, a time ni valoriziran u razvoju pučkog školstva u Hrvatskoj.

Summary

The history of the national education in Koprivnica (III). From the beginning of the 20th century to the end of the World War I.

The third sequel of the paper about the history of the national education in Koprivnica deals with the period between 1900 and 1918. The first part (from the beginnings to 1875/6) was published in Podravski almanac in 2010, and the second one (from 1875/6 to 1900/1) in 2011. The beginnings of the national education in Koprivnica can be related to the activities of the ecclesiastical orders. The Francis monks founded their monastery in Koprivnica in 1290. The first ecclesiastical school in Koprivnica was founded in 1590 and it was governed by the Francis monks. It receives its right of public in 1725 and it be-

comes a trivial one in 1768. At that moment a separate school building still does not exist, but the city of Koprivnica had the privilege that the members of the city parliament recognised how important the development of the school system and education is important. During the period of fifty years they build three large, and for the city's budget, highly expensive school buildings (1856, 1892, 1906). Each one of them was in its time the most expensive and the most equipped school in the state. The city helps in supplying the equipment, literature and magazines for the school, while wealthier individuals and various societies aid unprivileged pupils. The number of pupils was increasing, the city's position and doctor took care of the pupils health, and the teachers were highly professional. The proof of that are frequent visits of high ranking delegations from the Department of Christian Service and Teaching and commendation statements of the regional school supervisors. At that time the teachers had a special role in the cultural development of the city. Unfortunately, their work within the development of the national education in Croatia still has not been properly researched, nor fully valorised.

Literatura

- ANIĆ, Božica; PERŠIĆ KOVAČ, Vesna: *Prilog poznavanju djelatnosti društva u Koprivnici i uoči i tijekom Prvog svjetskog rata.* // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja XI, 21, Koprivnica, 2012., 57–76.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Jedno viđenje povijesti grada Koprivnice od 1901. do 1918. godine.* // Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja VIII, 16, Koprivnica, 2009., 5–28.
- PETRIĆ, Hrvoje: *Školsko i upravno političko stanje u Koprivnici prije i za vrijeme gradonačelnika Josipa Vargovića.* // *Scienca Podraviana* 14, Koprivnica, 1999., 4–6.

Izvori

- *Godišnje izvješće više i niže pučke dječjačke, djevojačke i šegrtske škole slob. i kralj. grada Koprivnice koncem školske godine 1901 – 1902.* Koprivnica: Brzotiskom T. Kostinčera, 1902.
- *Godišnje izvješće više i niže dječjačke, djevojačke i šegrtske škole, slob i kralj. grada Koprivnice, koncem 1902. – 1903.* Koprivnica: Tisak T. Kostinčera, 1904.

- *Godišnje izvješće niže pučke dječake, djevojačke i šegrtske slobodnog i kr. grada Koprivnice koncem školske godine 1907/8.* Koprivnica: Tisak M. Neugebauer, 1908.
- *Godišnje izvješće niže pučke dječake, djevojačke, ženske stručne, šegrtske i obospolne niže opće pučke škole u predgrađu Bregi, u slobodnom i kraljevskom gradu Koprivnici 1911 – 12.* Koprivnica: Knjigotiskarski zavod M. Neugebauer, 1912.
- *Godišnje izvješće niže opće pučke dječake, djevojačke, ženske, stručne, šegrtske i obospolne niže opće pučke škole u predgrađu Bregi u slob. i kr. gradu Koprivnici 1912 – 13.* Koprivnica: Tisak T. Kostinčera, 1913.
- *Godišnje izvješće niže opće pučke dječake, djevojačke, ženske stručne, šegrtske i obospolne niže opće pučke škole u predgrađu Bregi u slobodnom i kraljevskom gradu Koprivnici 1913 – 14.* Koprivnica: Knjigotiskara V. Vošicki, 1914.
- *M. S.: Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici.* // Koprivnica: Podravske novine, 1932.

Školska godina	Pučka škola	Opetovnica
1900./01.	506	Nema podataka
1901./02. *niža	471	Nema podataka
*viša	48	Nema podataka
1902./03. *niža	453	25
*viša	77	Nema podataka
1903./04. *niža	463	Nema podataka
*viša	88	Nema podataka
1904./05. *niža	445	Nema podataka
*viša	88	Nema podataka
1905./06. *niža	411	Nema podataka
*viša	91	Nema podataka
1906./07.	Školsko izvješće nije nađeno	
1907./08	487	Nema podataka
1908./09.	601	84
1909./10.	Školsko izvješće nije nađeno	
1910./11.	Školsko izvješće nije nađeno	
1911./12.	764	63
1912./13.	802	74
1913./14.	744	97
1914./15. - 1917./18.	Školska izvješća nisu nađena	

Tab. 1. Pregled broja učenika pučke škole i opetovnice prema školskim izvješćima (izradila: K. Krušelj).